

eHealth a telemedicína – 2. díl

Telemedicína zahrnuje hlavně aplikace soustředěné kolem lékařských a zdravotnických profesionálů, zatímco eHealth je širší pojem, který nemusí být nutně soustředěn kolem zdravotníků. Dnes je výraznou součástí politiky řady států v oblasti zdravotnictví a telemedicína je chápána jako jeho součást.

Minulé povídání o elektronizovaném a informatizovaném zdravotnictví bylo takovým malým slovníčkem pojmů, které jsou pro eHealth důležité. Stručně shrnuto: Jde o termín podobný např. výrazu eGovernment, který vyjadřuje

doc. MUDr. Leoš Středa, Ph.D.
Centrum pro eHealth a telemedicínu 1. LF UK

elektronizovanou státní správu. Všem se nám již zcela vžil eBanking, čili bankovníctví založené na informatice a komunikacích, kdy se využívá buď počítač a internet (a člověk má možnost spravovat svůj účet nebo třeba požádat o úvěr), ale stejně poslouží i mobilní telefon a textová zpráva.

Že by budoucnost medicíny spočívala v léčbě přes SMS z mobilu? Tímto směrem vývoj nesměruje. eHealth zahrnuje nástroje založené na ICT (tj. informační a komunikační technologie, z anglického *information and communication technologies*). Mají být využity pro zlepšení prevence, diagnostiky, léčby, sledování a řízení zdraví a životního stylu. Specifickou součástí eHealth je i telemedicína zaměřená na vzájemnou komunikaci na několika úrovních:

- mezi pacientem a lékařem, resp. poskytovatelem zdravotní péče,
- mezi zdravotnickými zařízeními navzájem, třeba při předávání údajů,
- mezi pacienty vzájemně, ale i jejich příbuznými, kolegy a dalšími,
- mezi zdravotnickými odborníky zejména pro konzultace či konziliární informace.

Od kouřových signálů k internetu

Za historické kořeny telemedicíny se považují již kouřové signály dávných šamanů, kteří si tímto způsobem předávali varovné signály před nemocí. Zato termín eHealth je zcela nový, poprvé byl použit na 7. mezinárodním kongresu telemedicíny a distanční péče v Londýně v listopadu 1999. Měl vyjádřit stadium vývoje zdravotnických vědních oborů, zejména medicínské

a zdravotnické informatiky a telemedicíny. Zahrnuly se do něj elektronické zdravotní záznamy, zdravotnická informatika, eLearning, virtuální zdravotnické týmy, počítačové sítě pro medicínský výzkum a přenos dat či zdravotní informační systémy pro objednávání pacientů a související administrativu ve zdravotnictví.

Okolo roku 2000 byl výraz eHealth chápán především jako poskytování zdravotní péče přes internet. Později se zdůrazňoval rozdíl mezi telemedicínou a eHealth zejména v tom, že telemedicína zahrnuje hlavně aplikace soustředěné kolem lékařských a zdravotnických profesionálů, zatímco eHealth je širší pojem, který nemusí být nutně soustředěn kolem zdravotníků. Dnes je eHealth výraznou součástí politiky řady států v oblasti zdravotnictví. Telemedicína je chápána jako součást eHealth a zůstala zaměřena zejména na profesionální lékařské a léčebné aplikace.

Zajímavý byznys

V roce 2005 uznala Světová zdravotnická organizace oficiálně eHealth jako způsob dosažení efektivního a bezpečného používání informačních a telekomunikačních technologií ve zdravotnictví a příbuzných oborech. Členské státy byly vyzvány k vypracování dlouhodobých strategických plánů pro rozvoj a zavádění eHealth do služeb a infrastruktury v rámci národního zdravotnictví.

Česká koncepce eHealth byla představena ministerstvem zdravotnictví v roce 2008. Problematikou se zabývá zejména občanské sdružení České národní fórum pro eHealth, které si rozšiřování obecného povědomí a podporu rozvoje eHealth v České republice klade za svůj cíl. Občanské sdružení však není odborná platforma, takže jeho možnosti jsou velmi limitované. Vznikají i konkurenční projekty dalších organizací. Evropské fondy vyčleňují pro rozvoj eHealth v jednotlivých zemích značné částky. Z eHealth

se díky tomu stává mnohdy zajímavý byznys. Mezi běžnými lékaři u nás však motivace nijak nevzrůstá, protože dosažení na fondy EU je administrativně velmi složité.

Obor hýčkaný inženýry a politiky

Velká část veřejnosti, a to i odborné, je navíc k rozvoji eHealth skeptická. Zásadní vinu na tom zřejmě nese aféra, která vznikla kolem zkrachovalého projektu elektronických zdravotních knížek. Nevyjasněné financování, milionové ztráty a malá funkčnost celého projektu vedly k tomu, že byl loni zrušen. A veřejnost vede bouřlivé diskuse o tom, zda šlo o tunel, či ne.

V praxi však ani na centrální úrovni dosud nebyl přijat ucelený operační program nebo samostatná prioritní osa, pokrývající tuto oblast. Informovanost o eHealth v Česku je špatná. Informace dostupné na webu Ministerstva zdravotnictví ČR jsou relativně zastaralé a v porovnání například se slovenským MZ jich není mnoho. V době psaní tohoto článku byly poslední aktuality na webu MZ ČR s tematikou eHealth z předvánočního období minulého roku. Harmonogram ministerstva k plnění cílů stanovující dobu vyhlášení výběrových řízení na vybrané projekty eHealth také nebyl dodržen. Tímto přístupem lze jen velmi těžko vyvolat opravdový zájem mezi zdravotnickou veřejností. Obor eHealth je tak hýčkan zejména mezi techniky, programátory a informatiky, zatímco lékaře moc nezajímá. Výjimkou jsou lékaři angažovaní v politice, ti však logicky nejsou napojení na léčebnou a preventivní praxi, takže je téma zajímavé z hlediska kariéry politické a možná také finanční.

Plán eEurope

Opět tedy vítězí hlavně politika. V rámci Evropské unie je elektronické zdravotnictví koordinováno na základě zúčastněných národních projektů. První výskyt termínu eHealth v legislativě EU se objevil v roce 2010 ve Směrnici o uplatňování práv pacientů v přeshraniční zdravotní pé-

Ilustrace: foto: Shutterstock

či. Ale už před tím vznikaly dílčí projekty.

Od roku 2008 je v Evropské unii prosazován projekt eSOS, který byl prakticky zaveden od roku 2011. Jeho cílem je sdílení a předávání zdravotních informací v elektronické podobě. Vsunul do češtiny další akronym vzniklý z cizích slov. Z anglického *Smart open services for European patients* (česky „otevřený inteligentní servis pro evropské pacienty“) vznikla zkratka, která se píše v rozporu s pravidly českého pravopisu. To by Josef Jungmann a František Palacký úpěli.

Evropská unie chce dosáhnout pokroku na základě plánu označovaného jako eEurope. Dokument EU nazvaný „Digitální agenda“ pro Evropu zpracovává strategii na léta 2010 až 2020. Pro oblast eHealth jsou v ní vytýčeny následující úkoly:

- do roku 2015 občanům členských států EU umožnit bezpečné *on-line* přístupu k jejich zdravotním informacím,
- do roku 2015 prosadit evropské standardy pro interoperabilitu, testování a certifikaci zdravotních informačních systémů,
- do roku 2020 dosáhnout širokého rozšíření služeb telemedicíny.

Trocha optimismu na závěr

Nechci, aby mé povídání vyznělo jen skepticky. Problematice eHealth a telemedicíny se věnuji v praxi při komunikaci s oběznými pacienty prostřednictvím sociálních sítí. Dálkově monitorujeme váhové křivky, parametry metabolismu a nárůstu či poklesu tukové tkáně. Pomocí zařízení s tzv. internetovou konektivitou můžeme sledovat denní aktivitu našich obězných a usměrňovat ji v jejich prospěch. K tomu se používají tzv. gadgety, tedy malé elektronické přístroje, které dřívejší *selfmonitoring* rozšířily na možnost přenosu dat přímo do ordinace.

Protože přednáším eHealth a telemedicínu studentům 1. lékařské fakulty UK, vidím, že mezi mladými mediky je o tento obor zájem. Mají zkratka k počítačům a internetu bližší vztah. Proto vidím budoucnost oboru příznivě. Mám pocit, že hlavní potřebou je přenést elektronizované zdravotnictví ze sféry zájmu techniků a biomedicínských inženýrů i mezi zdravotníky. Možná by bylo dobré toto téma odpolitizovat a postavit na platformu odbornosti a praktických medicínských aplikací. Snad se to povede.